

Abusive head trauma och annat grovt våld mot små barn

RättsPM 2016:3
Utvecklingscentrum Göteborg
Uppdaterad oktober 2018

Innehållsförteckning

1	Syfte och bakgrund	3
2	NJA 2014 s. 699	4
2.1	Slutsatser av rättsfallet	4
2.2	Rättsfallet i korthet	4
3	SBU:s rapport om skakvåld och kritiken mot den	6
3.1	Slutsatserna i rapporten.....	6
3.2	Kritik mot rapporten.....	7
4	Rekommendationer för handläggning	8
4.1	Rekommendationer.....	8
	Bilaga, rättsfallsreferat	10
	Bilaga, litteraturlista	22

1 Syfte och bakgrund

Förundersökningar som avser abusive head trauma (AHT) eller annat grovt våld mot små barn¹ medför särskilda bevisvårigheter. Syftet med denna promemoria är att belysa en del av dessa svårigheter, ge en vägledning för hur sådana brott kan utredas samt en översikt av rättsläget. Särskilt fokus ligger på Högsta domstolens avgörande NJA 2014 s. 699, som är ett viktigt avgörande på området, och rapporten *Skakvåld* (255/2016) från Statens beredning för medicinsk utvärdering, SBU.

Bevisvårigheterna i dessa mål beror bland annat på att det sedan en tid tillbaka finns en oenighet inom den svenska läkarkåren om orsaken till fynd som innefattar de symtom som i debatten fått namnet triaden (hjärnblödning, ögonbottenblödning och hjärnpåverkan). NJA 2014 s. 699 rörde sådana skador hos ett litet barn. I målet förekom motstridiga bedömningar från Rättsmedicinalverket och läkare av orsaken till de uppkomna skadorna. Åtalet kom i avsaknad av ytterligare bevisning för påstått våld därför att ogillas.

På grund av oenigheten inom svenska läkarkåren genomförde SBU en litteraturöversikt i syfte att besvara med vilken säkerhet triaden eller dess delkomponenter kan förklaras av skakvåld hos barn under 1 års ålder. Rapporten och den kritik som riktats mot rapporten refereras kortfattat i denna promemoria.

Abusive head trauma (AHT) är ett vidare begrepp än skakvåld och shaken baby syndrom (SBS) och är numera det begrepp som förordas i den medicinska litteraturen. AHT definieras som skador på skallben och/eller intrakraniella strukturer hos små barn (< 5 år) till följd av tillfogat trubbigt våld och/eller våldsamt skakning och är även förknippat med andra fynd som är typiska såsom frakturer på revben och långa rörben, apnéer, kramper m.m. Beteckningen AHT öppnar således för en inkludering av skallskador oavsett om våldet bestått i skakning, dunkning mot hårt underlag, klämning eller en kombination av dessa.²

Promemorian innehåller även rättsfallsreferat från tiden efter avgörandet NJA 2014 s. 699.

¹ Betoningen ligger på barn 0-2 år men omfattar barn upp till ca 5-6 år

² Tindberg Y och Otterman G, Skador av våld hos små barn – tecken, handläggning och diagnostik, Läkartidningen. 2014;111:CZYR

2 NJA 2014 s. 699

2.1 Slutsatser av rättsfallet

NJA 2014 s. 699 är ett av de viktigaste prejudikaten som handlar om grov misshandel mot små barn. Det två månader gamla barnet OM uppvisade skador i enlighet med triaden. Den tilltalade åtalades för grov misshandel som bestod av att han skakat OM. I målet vittnade läkare om att förekomsten av triaden inte måste betyda att barnet utsatts för skakvåld.

Högsta domstolen uttalade att för att det ska kunna vara ställt utom rimligt tvivel att en kroppsskada orsakats av någon på ett visst angivet brottsligt sätt måste det krävas att slutsatsen vilar på en vetenskaplig ståndpunkt som det finns mycket starka belägg för, samtidigt som det i praktiken måste vara uteslutet att det finns någon annan tänkbar förklaring till skadorna. Högsta domstolen konstaterade att det vetenskapliga stödet för att ställa diagnosen skakvåld endast med ledning av dessa tre symtom var osäkert samt att det inte fanns några andra omständigheter som talade för att den tilltalade hade orsakat OM de angivna skadorna. Högsta domstolen ogillade därför åtalet.

2.2 Rättsfallet i korthet

MM åtalades för grov misshandel av sin knappt två månader gamla son, OM. OM hade skador i form av blödningar under den hårda hjärnhinnan och blödningar i båda ögonbottenarna, var medvetlös och hade kramper. MM förnekade brott men medgav att han skakat OM lätt för att få liv i honom när OM blev medvetlös.

Åklagaren åberopade journalanteckningar, rättsintyg från Rättsmedicinalverket, ytterligare ett rättsintyg av en tredje läkare, en rekonstruktionsfilm med MM, SOS-samtalet, förhör med en av de läkare som upprättat Rättsmedicinalverkets rättsintyg samt ytterligare en läkare som bevisning i målet. Även förhör med MM och OM:s mor åberopades.

MM åberopade vittnesförhör med en annan läkare.

Av Rättsmedicinalverkets rättsintyg framgick sammanfattningsvis följande. OM hade blödning under hårda hjärnhinnan, hygromen (vätskeansamlingar vid pannloberna), blödningar av olika ålder och näthinneblödningar. OM hade inte skador på skelett och det hade inte förelegat koagulationsrubbnings. Skadorna var orsakade av trubbigt våld. Utseendet, lokaliseringen och omfattningen av blödningarna talade starkt för att dessa uppkommit genom skakvåld av en vuxen person. Det kunde inte avgöras vilken typ av trubbigt våld som orsakat blånaderna men en normal hantering och omvårdnad av friska spädbarn skulle inte ge upphov till blånader. Skadorna var livshotande. Vid tidigare läkarbesök hade OM haft enstaka blånader på ben och kind.

Rättsintyget kompletterades senare av ett rättsintyg som bekräftade att OM hade fått hjärnskador till följd av skakvåld utövat av en vuxen person.

I tingsrätten dömdes MM för vållande till kroppsskada då han inte ansågs ha haft uppsåt medan hovrätten fann att MM hade i vart fall likgiltighetsuppsåt och dömdes honom för grov misshandel till fängelse 1 år och 6 månader.

Högsta domstolen meddelade prövningstillstånd. Riksåklagaren inhämtade yttrande från Socialstyrelsens rättsliga råd som anslöt sig till ett yttrande avgivet av en läkare som senare också vittnade i målet. Enligt yttrandet bedömdes sannolikheten för att OM:s skador skulle ha uppkommit på något annat sätt än genom en vuxen persons uppsåtliga agerande vara mycket litet. Enligt yttrandet var det förekomsten av tre symptom, en triad, som om de förekommer samtidigt, med styrka talar för att skakvåld har förekommit, allt under förutsättning att barnet inte har utsatts för något annat högenergivåld såsom en trafikolycka.

Symptomen i triaden är blödning under hårda hjärnhinnan, blödningar i ögonbottarna och svullnad i hjärnan. Under vittnesförhöret upplyste läkaren att kritik hade riktats mot denna diagnosmodell. Kritiken gick ut på att dessa symptom kan ha andra orsaker. Han ansåg att detta inte gick att bortse från. Hans slutsats var därför att det inte kan sägas att förekomsten av triaden innebär att skakvåld är bevisat. I anledning av detta stod läkaren inte fast vid sitt yttrande till rättsliga rådet utan höll i stället med om ett utlåtande som den av MM åberopade läkaren nu hade avgett.

Även den av MM åberopade läkaren hördes. Enligt honom fanns det två olika läger inom forskarvärlden när det gäller skakvåld och diskussionen gällde inte om det är skadligt att skaka ett barn utan med vilken vetenskaplig säkerhet man kan fastställa hur olika skador som upptäcks hos ett barn har uppkommit.

Högsta domstolen konstaterade i domskälen att den enda bevisningen som fanns till stöd för Riksåklagarens påstående att MM orsakade skadorna på OM var att skadorna inte hade kunnat uppstå på annat sätt än genom våldsutövning från MM:s sida. Vidare anförde Högsta domstolen att en effekt som bevisning för påstått handlande måste bedömas med stor försiktighet. För att det ska kunna vara ställt utom rimligt tvivel att kroppsskadorna orsakats av någon på ett visst angivet brottsligt sätt, måste det krävas att slutsatsen vilar på en vetenskaplig ståndpunkt som det finns mycket starka belägg för, samtidigt som det i praktiken måste vara uteslutet att det finns någon annan tänkbar förklaring till skadorna.

Högsta domstolens slutsats blev att det vetenskapliga stödet för att ställa diagnosen skakvåld enbart med ledning av triaden var osäkert samt att det inte fanns några andra omständigheter som talade för att MM hade orsakat OM de angivna skadorna. MM frikändes därför.

3 SBU:s rapport om skakvåld och kritiken mot den

3.1 Slutsatserna i rapporten

Kombinationen av subduralblödning (blödning under den hårda hjärnhinnan), ögonbottenblödning och olika former av hjärnpåverkan (encefalopati) med symptom som medvetandesänkning, kramper och andningsuppehåll har tillsammans kommit att kallas för triaden. I NJA 2014 s. 699, som var ett renodlat indiciemål, slog Högsta domstolen fast att det vetenskapliga stödet för slutsatsen att ett barn som uppvisar en skadebild i enlighet med triaden måste utsatts för skakvåld var osäkert.

Statens beredning för medicinsk utvärdering, SBU, presenterade i oktober 2016 rapporten *Skakvåld* (255/2016) om triadens roll vid medicinsk utredning av misstänkt skakvåld. Syftet med utvärderingen var att besvara med vilken säkerhet triaden eller dess delkomponenter kan förklaras av skakvåld hos barn under ett års ålder.

Den systematiska litteraturöversikt som SBU genomförde kom fram till att följande resultat var att anse som evidensbaserat (evidensbaseringen byggde på en sammanvägd värdering av det vetenskapliga underlaget):

- Det finns ett *begränsat vetenskapligt underlag* för att triaden och därmed dess delkomponenter kan förekomma vid skakvåld.
- Det finns *otillräckligt vetenskapligt underlag* för att bedöma den diagnostiska träffsäkerheten av triaden för att identifiera skakvåld.

Begränsat vetenskapligt underlag bygger på studier med hög eller medelhög kvalitet med kraftigt försvagade faktorer vid en samlad bedömning. Det är viktigt att klargöra att även begränsat vetenskapligt stöd för en metods tillförlitlighet eller effekt inte innebär avsaknad av vetenskapligt stöd.

Otillräckligt vetenskapligt underlag föreligger då studier saknas, tillgängliga studier har låg kvalitet eller där studier av likartad kvalitet visar motsägande resultat.

Litteraturgenomgången som låg till grund för SBU-rapporten genomfördes på så sätt att 3 773 abstrakt söktes fram, varav 1 065 stycken granskades i fulltext och övriga exkluderades. Av de artiklar som granskades i fulltext togs 1 035 artiklar bort eftersom dessa inte uppfyllde inklusionskriterierna. Av de 30 artiklar som återstod bedömdes två vara av medelhög kvalitet och ingen studie bedömdes vara av hög kvalitet. Det främsta skälet till att så få studier uppfyllde kvalitetskraven var att det saknades dokumentation om fallen var erkända eller bevittnade fall av skakvåld. Studien begränsades även till att avse isolerat skakvåld, det vill säga skada *utan* tecken på direktvåld (yttre våld) mot huvudet något som är inkluderat i begreppet AHT (abusive head trauma).

Projektgruppen kunde också konstatera att de två studier som bedömdes ha medelhög kvalitet talade för att isolerat skakvåld *kan ge upphov till* triaden, trots att studierna bedömdes ha metodologiska begränsningar.

Vid litteraturgenomgången identifierade projektgruppen även andra tillstånd eller händelser som kan ge upphov till de tre symptomen i triaden. *Det är därför viktigt att överväga möjligheten av dessa differentialdiagnoser vid utredning om misstänkt skakvåld.*

3.2 Kritik mot rapporten

SBU:s rapport har varit föremål för kritik från flera håll. Steven Lucas m.fl. har kritiserat SBU:s rapport i artikeln "The Way Forward in Addressing Abusive Head Trauma in Infants – Current Perspectives from Sweden" som publicerades i *Acta Paediatrica*. I artikeln framfördes kritik mot SBU:s frågeställning då författarna inte ansåg att den var förankrad i den kliniska vardagen, eftersom barnläkare inte bara värderar förekomsten av triaden. Utredningen vid misstänkt spädbarnsmisshandel innefattar en bred multiprofessionell differentialdiagnostik. Det ansågs även finnas metodologiska problem i rapportens utförande, då SBU haft högre vetenskapliga krav på artiklar som kopplar skakvåld till triaden jämfört med de artiklar som ger alternativa förklaringar till symptomen. Problemställningen hade även brister eftersom den exkluderade skador som uppstått på annat sätt än genom skakvåld. I artikeln ifrågasattes även sammansättningen av SBU:s expertpanel eftersom det inte inkluderats någon med bred erfarenhet av klinisk utvärdering av AHT eller någon med forskningserfarenhet inom fältet. Steven Lucas har framfört ytterligare kritik mot rapporten i "Kommentarer till SBU-rapporten Skakvåld- en systematisk litteraturöversikt" i egenskap av expertgranskare.

Svenska barnläkarföreningen har instämt den kritik som Steven Lucas m.fl. framfört. Svenska barnläkarföreningen har vidare även ansett att rapporten har brister som kan medföra att barn inte får sina behov av stöd och skydd tillgodosedda. Vidare har Svenska barnläkarföreningen efterfrågat en internationell expertgranskning före publikationen av rapporten. SBU har meddelat att en sådan granskning kommer ske i efterhand.

Diskussionen om diagnosen "abusive head trauma" har även förts internationellt. I maj 2018 publicerades en konsensusartikel³ om kunskapsläget som stöds av Svenska och Norska Barnläkarföreningarna, Society for Pediatric Radiology, American Academy of Pediatrics, European Society of Pediatric Radiology, American Society of Pediatric Neuroradiology och American Professional Society on the Abuse of Children.

³ Choudhary A K m.fl., Consensus statement on abusive head trauma in infants and young children, *Pediatric Radiology* (2018) s. 1048-1065

4 Rekommendationer för handläggning

4.1 Rekommendationer

En förundersökning i den här typen av ärenden, såväl misstanke om AHT som annan grov misshandel mot små barn, måste inledningsvis bedrivas både brett och djupt med en öppenhet för att det kan finnas alternativa förklaringar till de skador som barnet uppvisar.

En analys av avgöranden inom området visar att det finns ett antal viktiga åtgärder som i regel bör vidtas under förundersökningen.⁴

Dessa åtgärder är följande:

- viktigt att komma in tidigt i utredningen och bedriva en objektiv och noggrann utredning
- kontrollera att den medicinska utredningen följt nationella (och eventuella regionala) riktlinjer som finns avseende undersökning, provtagning m.m.⁵
- inhämta alla journaler som avser barnet
- inhämta förlossningsjournaler
- utred vem eller vilka har hanterat/vårdat barnet under den aktuella tiden
- inhämta all tillgänglig information om barnet och dess hälsa från födseln och framåt genom förhör med anhöriga, vänner, ev. grannar, förskolepersonal m.fl.
- hör ambulanspersonal/vårdpersonal/polispersonal som mött barnet och dess föräldrar i det inledande skedet om deras iakttagelser av barnet, föräldrar och i förekommande fall av förhållanden i bostaden
- inhämta eventuella journaler från socialtjänsten och hör socialtjänstpersonal om deras kännedom om familjen

⁴ Se även Checklista för utredningen av barnärenden m.m. i Utredning av brott mot barn, våld i nära relation och sexualbrott mot vuxna – ett utvecklat bästa arbets sätt och handboken Handläggning av ärenden gällande övergrepp mot barn, Åklagarmyndigheten

⁵ Nationella riktlinjen "Utredning Misstänkt misshandel av små barn", BLF Barn som far illa the Section om Child Abuse & Neglect of the Swedish Paediatric Society, regionala riktlinjen Spädbarnsmisshandel, Västra Götalandsregionen, och "Rutin – Barn som far illa", Sahlgrenska universitetssjukhuset,

- dokumentera bostaden med eventuella fallhöjder och andra faror för barnet (skötbord, trappor, spis, hett vatten etc.). Dokumentationen bör göras av kriminaltekniker.
- gör en rekonstruktion och dokumentera med film⁶
- skapa en bra förhörsmiljö och använd en icke-konfrontatorisk undersökande förhörsmetodik⁷
- videodokumentera förhör med den/de misstänkta och med den andra föräldern även i de fall denne inte är misstänkt
- utred den misstänktes invändningar, exempelvis påståenden om benskörhet, ämnesomsättningssjukdom eller annan liknande invändning
- inhämta rättsintyg med särskilda frågeställningar om skadornas uppkomstsätt (exempelvis kan det ha gått till så som den misstänkte påstår, vilket händelseförlopp är det mest sannolika)
- överväg om sakkunnig bör förordnas av domstol⁸

Det är även viktigt att överväga om gärningen är sådan att vårdnadshavares garantansvar kan aktualiseras. Ansvar för misshandelsbrott genom underlåtenhet kan tänkas uppkomma i denna ärendetyp då vårdnadshavaren eller den som intar en liknande ställning till barnet underlåter att tillse att barnet snabbt får adekvat vård för sina skador.⁹

⁶ Beträffande genomförandet av rekonstruktion se Polisens metodstöd för utredning av grova brott PUG

⁷ Se förhörsmetoden PEACE

⁸ Handläggning av ärenden gällande övergrepp mot barn, avsnitt 5.8

⁹ Se vidare exempelvis NJA 2013 s. 588 samt Asp, P, m.fl. Kriminalrättens grunder, s. 109 ff.

Bilaga, rättsfallsreferat

Svea hovrätt, den 31 oktober 2014, B 8066-14

HB åtalades för synnerligen grov misshandel riktad mot sina förtidigt födda tvilling-söner OB och SB från att de var nyfödda tills att de var ca 4 månader gamla. Enligt åtalet hade HB använt kraftigt trubbigt våld mot pojkarna, i form av bland annat slag, kraftig sammanpressning av deras bröstorgar, kraftig överböjning av deras leder samt drag- och vridvåld. Härigenom hade HB tillfogat dem bland annat smärta och frakturer. Han åtalades även för att ha utsatt SB för kraftigt trubbigt våld som orsakat SB smärta, svullnad och tvärbrott på högra lårbenet. Därtill åtalades han för att ha misshandlat OB genom att med kraft slå ett slag i madrassen bredvid barnet som gjort att barnet lyft från underlaget. Därefter hade HB ryckt upp OB genom att ta honom i handlederna och släppt ned honom i barnvagnen, vilket orsakat OB smärta.

I hovrätten justerade åklagaren gärningsbeskrivningen genom att lägga till ett alternativyrkande om vållande till kroppsskada, grovt brott, beträffande båda barnen.

Hovrätten dömde HB för vållade till kroppsskada, grovt brott, för gärningen då SB tillfogades ett tvärbrott på höger lårben och bestämde påföljden till villkorlig dom som inte förenades med dagsböter på grund av den tid HB varit frihetsberövad i målet. I övrigt ogillades åtalet.

Hovrätten ansåg att det inte gick att styrka att det var HB som tillfogat barnen skadorna genom trubbigt våld eftersom det varit fråga om flera personer som hanterat barnen under tiden i åtalet. Hovrätten fann vidare att det inte var utrett att slaget i madrassen och den efterföljande hanteringen av OB tillfogat OB någon smärta eller att HB hade haft insikt om att hans handlande kunde ha orsakat OB smärta. Vidare ansåg hovrätten att det var utrett att SB inte led av någon underliggande sjuklig benskorhet, vilket HB påstått, utan att lårbensbrottet var orsakat av att benet utsatts för påfrestningar som översteg vad det med hänsyn till SB:s utveckling kunnat klara. Att vid massage av SB, som då bara vägde 3,2 kg, använda sådan kraft att benet gick av ansågs vara oaktsamt. HB dömdes därför för vållande till kroppsskada, grovt brott.

Hovrätten för Västra Sverige, den 21 november 2014, B 3172-14

AW åtalades för gärningar begångna mot sin dotter HW som vid tidpunkten för dessa var ca 3-5 månader gammal. Åtalet avsåg grov misshandel alternativt vållande till kroppsskada genom att han bant HW:s ben så att hon tillfogats frakturer och att han därefter försvårat hennes skador eller tillfogat henne ytterligare skador genom att ta på henne en overall mycket hårdhänt. Därtill åtalades han för att ha tryckt ihop hennes bröstorg och på så sätt tillfogat henne en revbensfraktur. Alternativt påstods att han hade gjort sig skyldig till ett medvetet risktagande genom att hantera barnet på ett sådant sätt att skadorna uppkommit. Åklagaren yrkade även ansvar för misshandel alternativt vållade till kroppsskada genom att AW underlåtit att tillse att HW i tid kom under adekvat sjukhusvård samt att han förvärrat HW:s skador genom

att hantera henne ovarsamt vid påklädning. Även TJ, mor till HW, åtalades för misshandel alternativt vållande till kroppsskada genom att hon inte tillsett att HW i tid kom under adekvat sjukhusvård samt att hon förvärrat HW:s skador genom att hantera henne ovarsamt vid påklädning.

Hovrätten konstaterade att det inte gick att fastställa någon konkret händelse eller någon säker tidpunkt när HW skulle ha orsakats skadorna på benen. Därtill hade HW hanterats av ett flertal personer under den åtalade perioden. Hovrätten kom även fram till att det inte var visat att HW orsakats skador genom påklädningen eller att dessa förvärrats genom hanteringen av henne. Det gick heller inte att säkert tidsbestämma uppkomsten av revbensfrakturen och hovrätten konstaterade även här att HW hanterats av flera personer vid den aktuella tidpunkten.

Beträffande åtalet för underlåtenhet att tillse att HW kom under sjukhusvård ogillade hovrätten detta med hänsyn till att det inte fanns något stöd för att HW:s skador förvärrats vid påklädning samt att det inte var visat annat än att det bara dröjt några timmar mellan att HW:s skador upptäcktes till dess att AW och TJ sökte vård för hennes skador.

Hovrätten för Västra Sverige, den 17 februari 2015, B 1156-13

EH hade år 2005 dömts för grov misshandel och vållande till annans död till fängelse i fem år. NA som var EH:s dotter hade avlidit genom blödningar i hjärnan vilka ansågs ha uppkommit genom trubbigt våld och eftersom inga tecken på yttre våld fanns ansågs det klarlagt att hon avlidit på grund av skakvåld.

I januari 2013 beviljade HD resning i fråga om ansvar och skadestånd.

I det aktuella målet yrkade EH att han skulle frikännas och åklagaren godtog detta. I resningsärendet fanns ett yttrande från Socialstyrelsens rättsliga råd där det angavs att det inte kunde avgöras om den ena dödsorsaken var mer sannolik än den andra samtidigt som sannolikheten för ett icke våldsrelaterat uppkomstsätt inte kunde anses vara helt obetydligt.

Hovrätten ogillade åtalet.

Svea hovrätt, den 17 mars 2015, B 269-14

EE hade år 2009 dömts för grov misshandel av sin dotter LE till fängelse i fyra år genom att ha utsatt henne för våld, då hon hade tillfogats bland annat smärta, blåmärke, blödningar i huvudet och hjärnan samt fraktur i skallen, benen och fotlederna. Därutöver hade han misshandlat LE genom att utsätta henne för yttre våld och tillfogat henne smärta och fraktur på ena armen.

HD beviljade EE resning i fråga om ansvar och skadestånd i december 2013.

EE yrkade att han skulle frikännas och åklagaren godtog detta. I HD:s resningsbeslut togs hänsyn till att det inte hade varit en normal förlossning utan en riskförlossning och att LE kunde ha ådragits merparten av sina skador under förlossningen samt på grund av låg D-vitaminnivå. Av Socialstyrelsens rättsliga råds yttrande framgick att

det inte kunde hävdas att någon av de bedömningar som gjorts fullt ut bevisade eller i praktiken uteslöt misshandel eller någon alternativ hypotes.

Hovrätten ogillade åtalet.

Göta hovrätt, den 8 september 2015, B 176-15

KB åtalades för att av oaktsamhet orsakat dottern AG blödning under den hårda hjärnhinnan genom att ha utsatt henne för skakvåld och genom att ha tappat henne i golvet. AG var nästan tre månader gammal. Hon hade även ett mindre blåmärke på armen. KB förnekade brott men medgav att han hade tappat AG och sedan skakat henne.

Hovrätten fann att det inte kunde uteslutas att det fanns andra förklaringar till AG:s skador varför det inte var ställt utom rimligt tvivel att KB:s handlande hade orsakat blödningen. Åtalet mot honom ogillades. Hovrätten hänvisade till NJA 2014 s. 699 och till att rättsläkaren inte hade kunnat utesluta andra, om än mindre troliga, förklaringar till AG:s skador. Vidare beaktades att AG hade varit inlagd på sjukhuset vid två tidigare tillfällen på grund av skrikighet och kräkningar och det inte hade gått att fastställa orsaken till detta samt att hon föddes med s.k. kefalhematom som inte närmare utretts. Därutöver menade hovrätten att den tämligen försiktiga skakning som KB visat på rekonstruktionsfilmen inte alls stämde överens med den beskrivning av skakvåld som förekommer.

Göta hovrätt, den 15 september 2015, B 69-15

Målet handlade om AE som var mor till TE. Hon åtalades för att grovt ha misshandlat TE vid flera tillfällen, från att han var nyfödd tills han var ca 3 månader gammal. Våldet hon utövat mot honom hade bland annat bestått i att hon slagit hans huvud mot en hård yta samt slagit honom och utövat annat våld mot hans huvud vid flera tillfällen. Våldet hade medfört en inbuktning i TE:s huvud, skallskador samt blödningar i huvudet och vid hjärnan. Hon åtalades även för att ha utövat våld mot TE:s kropp, vilket medfört revbensfrakturer, ett flertal frakturer på TE:s händer, armar, ben och fötter. AE åtalades dessutom för grov misshandel då hon inte tillsett att TE fått erforderlig vård. AE erkände att hon vid flera tillfällen medvetet utövat våld mot TE men framförde också att hon orsakat TE skador utan avsikt.

Hovrätten konstaterade även att det framgick av ett intyg i målet att AE led av en lindrig utvecklingsstörning var hennes uppgifter trovärdiga och tillförlitliga. Hennes uppgifter stämde väl överens med den medicinska utredningen i målet samt de uppgifter som vittnen lämnat om att AE haft svårt att knyta an till TE. AE dömdes för grov misshandel vid sex tillfällen, misshandel vid ett tillfälle och vållande till kroppsskada vid ett tillfälle. Påföljden bestämdes till fängelse i två år efter att hänsyn tagits till att AE lidit av en graviditetsutlöst psykisk skörhet som bottnade i en kognitiv resurssvagheter.

Hovrätten över Skåne och Blekinge, den 28 september 2015, B 3604-14

H A-B åtalades för att ha skakat sonen J A-B efter att han hade fått kramper och var medvetlös. Enligt åtalet hade J A-B fått en blödning i hjärnans hårda hinna samt blödningar i ögonens inre. J A-B var då fyra månader gammal. Det hade även visat sig att han hade en tillbakabildning (skrumpling) av hjärnan.

Hovrätten ogillade åtalet och friade H A-B med motiveringen att det fanns utrymme för bedömningen att J A-B:s skador hade uppkommit vid en annan tidpunkt eller på annat sätt än genom att pappan skakat honom. Av rättsintyget framgick att det var möjligt att skadorna uppkommit genom skakvåld, att den tilltagande tillbakabildningen av hjärnan kunde ha orsakat blödningar i hjärnan eller orsakat krampliknande tillstånd. Hovrätten menade även att avsaknaden av det tredje symtomen i triaden för skakvåldsdagnosen, det vill säga svullnad av hjärnan, hade betydelse för bedömningen. Samtliga dessa omständigheter tillsammans med den osäkerhet som rådde beträffande det vetenskapliga stödet för diagnosen skakvåld ledde fram till hovrättens slutsats att ogilla åtalet.

Hovrätten för Nedre Norrland, den 8 oktober 2015, B 679-15

Målet gällde SE som pappa till barnen TE och SaE och som enligt åtalet hade tillfogat SaE smärta, skada och/eller sjukdomstillstånd såsom revbensfraktur, ögonbotten/näthinneblödningar och blödningar i hjärnan genom att kraftigt skaka hennes kropp och vid ett tillfälle dessutom trycka sina händer hårt mot hennes bröstorg. SaE var då nästan två månader gammal. Vidare gjordes det gällande att SE hade tillfogat TE smärta, fraktur i hjässbenet, ögonbotten/näthinneblödningar, blåmärken och blödningar under hårda hjärnhinnan genom att kraftigt skaka hans kropp, dunka hans huvud mot sin bröstorg samt genom att kraftigt dunka TE:s huvud mot ett skötbord. TE var då drygt två månader gammal.

Omfattande bevisning åberopades i målet. SE medgav ansvar för brotten mot TE samt att han hade skakat barnen kraftigt, ett erkännande som han i hovrätten tog tillbaka.

Efter en analys av erkännandet, SE:s uppgifter om varför han hade erkänt m.m. kom hovrätten fram till att SE:s erkännande inte var trovärdigt eller tillförlitligt.

Både Socialstyrelsens rättsliga råd och en läkare ansåg att vissa av skadorna som barnen hade med säkerhet hade uppkommit genom yttre våld medan vissa andra skador mer sannolikt uppkommit genom yttre våld än genom sjukdomstillstånd. Andra läkare och sakkunniga lyfte fram att graviditeten hade varit riskfylld, att förlossningen hade varit komplicerad och att TE och SaE kan ha haft olika sjukdomar som kunde förklara samtliga de skador de hade.

Hovrätten fann att det inte kunde uteslutas att SaE hade drabbats av sinus-trombos (blodpropp), att barnen led av benskörhet, att revbensfrakturen hade uppkommit vid normal spädbarnshantering eller att frakturen i hjässan hade uppkommit av ett mindre våld mot huvudet. Vidare kunde inte blödningarna åldersbestämmas, varför det inte gick att fastslå att de hade uppkommit inom den i åtalet angivna tiden.

Sammanfattningsvis ansåg hovrätten att det inte kunde uteslutas att skadorna hade uppkommit före tiden för åtalet och på andra sätt än de som hade angetts i åtalet. Hovrätten ogillade åtalet i dess helhet.

Falu Tingsrätt, den 1 december 2015, B 2372-15

Målet gällde HA och AT som var föräldrar till RT. RT var vid tidpunkten för de åtalade gärningarna ca 8 månader gammal. AT åtalades för att ha grovt misshandlat RT genom att han vid upprepade tillfällen slagit RT i magen och bröstet med knuten hand, slagit henne i ansiktet och på överkroppen med öppen hand, klämt hennes haka och tryckt sin hand över hennes ansikte. Av våldet hade RT orsakats smärta, svullnader och blånader samt revbensfrakturer. AT åtalades även för synnerligen grov misshandel genom att han slagit RT på kroppen med öppen och knuten hand, slagit henne på kroppen och fötterna med träpinnar samt slagit henne med träpinnar med mycket hårda slag på låren. Av våldet hade RT orsakats smärta, svullnader, blånader och en fraktur på vänster lårben.

HA åtalades för synnerligen grov misshandel av RT då hon i garantställning lämnat RT med AT trots att hon bevittnat att han använt våld mot RT, för att hon inte ingripit mot AT:s våldshandlingar och för att hon inte tillsett att RT kom under vård omgående.

Tingsrätten konstaterade att HA lämnat skiftande uppgifter i förhör om hur RT:s skador uppstått. Till en början hade hon hävdats att det varit fråga om en fallolycka och sedan hon frihetsberövats uppgav hon istället att AT misshandlat RT. Vid huvudförhandlingen i tingsrätten berättade hon att RT:s skador uppkommit genom att hon fallit i en trappa när hon höll RT i famnen samt att en man hade trampat på RT i samband med flykten till Sverige. Vidare fanns det vittnesmål som gav visst stöd för att det varit fråga om en fallolycka. Rättsläkaren i målet ansåg att fallet i trappan var en mer rimlig förklaring till lårbensbrottet än att det uppstått då RT blivit slagen med träpinnar. Rättsläkaren ansåg dessutom att det var en lika stor sannolikhet att revbensfrakturerna uppstått genom att någon trampat på barnet som att de uppstått genom slag.

Tingsrätten ansåg att skadorna som RT påvisade inte var oförenliga med olyckstrau-mat som HA påstått. Övrig stödbevisning bedömdes inte vara så hållfast att HA:s uppgifter under förundersökningen kunde läggas till grund för bedömningen. Åtalet mot AT ogillades, vilket fick till följd att även åtalet mot HA ogillades.

Hovrätten över Skåne och Blekinge, den 22 april 2016, B 1909-13

År 2013 dömdes PT för grov misshandel av sin dotter JT till fängelse i 1 år. JT var vid tidpunkten för gärningarna ca 2 månader gammal. Tingsrätten fann att JT hade tillfogats skadorna genom kraftigt våld mot huvudet, antingen genom att hon skakats våldsamt eller genom att hennes huvud slagits mot ett hårt underlag, att våldet

måste ha skett i nära anslutning till att JT uppvisade sina symptom samt att det inte fanns någon annan förklaring än att det var PT som tillfogat henne skadorna genom att skaka henne eller dunka hennes huvud.

När målet överklagades till hovrätten inhämtade hovrätten ett yttrande från Socialstyrelsens rättsliga råd. Av yttrandet framgick det att den samlade bilden av JT:s skador talade för att de orsakats av våldsinverkan men att en annan förklaring till fynd- och symptom bilden inte kunde uteslutas. Åklagaren och målsäganden medgav därför PT:s ändringsyrkande. Hovrätten ogillade åtalet.

Svea hovrätt, den 26 maj 2016, B 9675-15

PR åtalades för vållande till kroppsskada, grovt brott, då att han orsakat sin sex veckor gamla son AR sex revbensfrakturer genom att ha tryckt på barnets bröstorg och två frakturer på ena lårbenet genom att ha böjt eller vridit barnets ben. Tingsrätten ansåg inte att utredningen var tillräckligt robust i fråga om vid vilken tidpunkt och på vilket sätt revbensfrakturerna uppkommit. Åtalet ogillades i den delen. PR hade vidgått att han dragit i AR:s ben och tingsrätten ansåg att det måste krävs stor kraft för att lårbensskadorna skulle uppkomma varför PR:s agerande nådde upp till straffbar oaktsamhet. Han dömdes därför för vållande till kroppsskada, grovt brott.

I hovrätten var endast målet uppe till prövning i påföljdsdelen och hovrätten konstaterade att vållande till kroppsskada, grovt brott, inte var ett artbrott. Tingsrättens förordnande om att den villkorliga domen skulle vara förenad med samhällstjänst upphävdes därför. Hovrätten underlät även att förena den villkorliga domen med böter med hänsyn till den tid PR varit frihetsberövad i målet.

Helsingborgs tingsrätt, den 23 juni 2016, B 5793-15

AG åtalades för vållande till kroppsskada genom att han tappat sin två månader gamla son MG när han bar honom med en arm och förberedde mat till honom med den andra handen. När han tappade MG fångade han upp MG i luften och orsakade honom då blåmärken, hudblödningar på vänster arm och vänstersidiga revbensfrakturer genom sitt grepp. AG vidgick det faktiska händelseförloppet i sin helhet, men bestred att han varit oaktsam. Tingsrätten ansåg att bära MG på en arm förvisso innebar ett risktagande, men att detta inte nådde upp till straffbar nivå och betecknade händelsen som en olycka. Åtalet ogillades.

Svea hovrätt, den 8 september 2016, B 3335-16

Målet gällde MN som åtalades för att vid två tillfällen ha synnerligen grovt misshandlat sin till tre till fyra månader gamla dotter EB genom att skaka henne kraftigt. Av misshandeln hade EB orsakats omfattande hjärnskador i form av blödningar mel-

lan den hårda hjärnhinnan och spindelvävshinnan, blödning mellan spindelvävshinnan och den mjuka hjärnhinnan, skadad hjärnvävnad i hjärnbarken samt blödningar i ögonens näthinna. MN åtalades för ytterligare en misshandel genom att han när EB var två till tre månader gammal tagit tag i hennes ben och vridit om, vilket orsakat henne smärta och blåmärke på benet.

Beträffande det första misshandelstillfället konstaterade hovrätten att det rådde en osäkerhet om åldern på EB:s skador. Det kunde inte uteslutas att den färskare hjärnblödningen orsakats av en äldre hjärnblödning. Skadebilden gav inte fog för slutsatsen att EB drabbats av hjärnblödning, ögonbottenblödning eller andra skador till följd av något trauma vid det första misshandelstillfället i åtalspunkten 1. Hovrätten fann att vare sig den medicinska utredningen eller övrig utredning bevisade att MN hade misshandlat EB den aktuella dagen.

Beträffande det andra misshandelstillfället i åtalspunkten 1 kom hovrätten fram till att den tilltalades berättelse om händelseförloppet inte var motbevisad, att det vetenskapliga stödet för skakvåld var ifrågasatt och att det fanns andra tänkbara förklaringar till EB:s symptom. Dessa alternativa förklaringar till EB:s skadebild var enligt hovrätten att hon hade ett större huvudomfång än normalt, vilket kunde vara ett tecken på att en tidigare blödning under hårda hjärnhinnan börjat blöda igen, att det kunde vara fråga om en medfödd kärmissbildning och att EB kräkts ca 30-40 gånger per dygn en period innan den påstådda händelsen. Åtalet ogillades därför.

Beträffande åtalspunkten 2 erkände MN att han orsakat EB skadan och invände att han inte tillfogat henne den uppsåtliga. Hovrätten fann att det inte var utrett att han tillfogat henne skadan med uppsåt och åtalet ogillades därför.

Hovrätten för Nedre Norrland, den 29 september 2016, B 76-16

DL som var far till SS åtalades för synnerligen grov misshandel vid två tillfällen alternativt vållande till kroppsskada, grovt brott. SS var vid tidpunkten för gärningarna ca 1,5-2 månader gammal. DL åtalades för att ha använt kraftigt trubbigt våld i form av slag, dragning, vridvåld eller en kombination av dessa mot SS som orsakat honom smärta och frakturer. Han åtalades även för att ha sammanpressat SS bröstorg mellan sina händer, troligen i samband med skakningar, dunkningar eller pressning av SS bröstorg mot ett underlag. Våldet orsakade SS smärta och revbensfrakturer.

Hovrätten konstaterade att det var utrett att någon måste ha orsakat SS skadorna, men att det fanns flera möjliga gärningsmän. Det saknades stöd för att DL orsakat SS skadorna. Åtalet mot DL ogillades.

Sundsvalls tingsrätt, den 16 februari 2017, B 1832-15

I målet åtalades HB:s föräldrar DB och SD för att själva eller tillsammans och i samförstånd ha grovt misshandlat den ca 2 månader gamla HB genom att utsätta henne för yttre våld, vilket hade orsakat henne smärta, blåmärken i ansiktet och på höger fotled, ett brott på det vänstra hjässbenet och på nackbenet, ett revbensbrott, ett

ofullständigt brott på höger vadben, ett brott på vänster lårben och på vänster skenben. I andra hand yrkade åklagaren ansvar för vållande till kroppsskada genom att DB och SD orsakat HB skadorna genom att brista i tillsynen av HD:s storebror (2 år gammal) så att han kunnat skada henne. I åtalspunkten 2 var föräldrarna även åtalade för att själva eller tillsammans och i samförstånd misshandlat HB så att hon fick smärta och blånader på kinderna av misshandeln. Åklagaren framställde samma andrahandsyrkande som under åtalspunkten 1.

Beträffande åtalspunkten 1 ansåg tingsrätten att det inte gick att dra slutsatsen att vare sig DB eller SD orsakat någon av HD:s skador, eftersom det fanns flera tänkbara förklaringar till hur skadorna uppstått samt att vare sig rättsintyget eller övrig bevisning gav entydigt stöd för att det måste varit DB och/eller SB som var gärningsmän. Tingsrätten ansåg heller inte att det var ställt bortom tvivel, utan att det bara var sannolikt, att det var HD:s storebror som orsakat henne skadorna. Föräldrarna kunde därför inte fällas till ansvar i enlighet med alternativyrkandet. Beträffande åtalspunkten 2 fann tingsrätten att det var styrkt att HB:s storebror orsakat henne skadorna genom att nypa henne i kinderna. Föräldrarna ansågs ha varit oaktsamma genom att lägga ned HB på en madrass så att hennes storebror, som tidigare skadat andra barn, kunde komma åt och nypa henne i kinderna. Tingsrätten ansåg emellertid att föräldrarnas agerande inte varit så klandervärt att det innefattade en straffbar oaktsamhet. Åtalet ogillades.

Hovrätten för Västra Sverige, den 2 juni 2017, B 1319-17

Målet handlade om MJ som åtalades för synnerligen grov misshandel genom att han på okänt sätt brukat kraftigt trubbigt våld mot sin sju månader gamla son EW, vilket orsakat brott på högra hjässbenet och ögonbottenblödningar. Påståendet om vållande till annans död bestod i att MJ hade misshandlat EW enligt ovanstående, vilket hade orsakat blödningar under och i hårda hjärnhinnan som i sin tur lett till hjärtstillstånd och att EW avlidit. Vidare åtalades MJ även för grov misshandel genom att han på okänt sätt brukat kraftigt våld mot EW, då denne var sex veckor gammal, och därigenom orsakat EW en lårbensfraktur.

Hovrätten ansåg att det var bevisat att EW orsakats de skador som påstått i gärningsbeskrivningen samt att dessa skador orsakat EW:s andnings- och hjärtstillstånd, vilket i sin tur lett till den hjärtinfarkt som EW avled av. Vidare ansåg hovrätten att det inte fanns något konkret i målet som talade för att EW led av benskörhet eller andra åkommor som kunnat orsaka lårbensfrakturen samt att undersökningsfynden och omständigheterna istället talade för att frakturerna uppkommit genom våld. Benbrottet uppkom då MJ var ensam med EW och det var därför styrkt att den uppkommit genom MJ:s uppsåtliga våld. Hovrätten kom även fram till att det var utrett att EW tillfogats skallskadan vid den i gärningsbeskrivningen angivna tidpunkten samt att EW då varit ensam i MJ:s vård. Mot bakgrund av detta och att hovrätten fann att MJ:s uppgifter inte var trovärdiga blev slutsatsen att våldet som MJ brukat måste varit av sådan art och kraft att det måste ha utövats avsiktligt. MJ dömdes således för grov misshandel, synnerligen grov misshandel och vållande till annans död till fängelse i sju år

Hovrätten över Skåne och Blekinge, den 8 juni 2017, B 2970-15

VHN åtalades för grov misshandel genom att han vid upprepade tillfällen hade skakat sin drygt fyra månader gamla dotter JD vilket orsakat henne blödningar under den hårda hjärnhinnan, ögonbottenblödningar samt hjärnskador som tagit sig uttryck i kramper och medvetandepåverkan. I andra hand yrkade åklagaren ansvar för vållande till kroppsskada.

Hovrätten fann att det var utrett att JD hade de skador som åklagaren påstått. VHN erkände att han hade skakat JD och av den rekonstruktionsfilm som fanns i målet drog hovrätten slutsatsen att det varit fråga om lindriga skakningar. Det ansågs inte visat att de skakningar som VHN erkänt varit så kraftiga att de kunnat orsaka JD:s skador. Det faktum att JD:s skadebild uppfyllde kriterierna för triaden medförde dock inte att det var möjligt att utesluta andra alternativa uppkomstsätt av skadorna. Hovrätten konstaterade också att blödningen i JD:s skalle haft både äldre och färskare inslag, samt att det var möjligt att delar av blödningen uppstått redan vid förlösningen. Den nya blödningen i den äldre blodansamlingen skulle kunnat ge upphov till samtliga skador som JD uppvisade och den nya blödningen hade kunnat uppkomma vid normalt leverne. Åtalet mot VHN ogillades.

Svea hovrätt, den 17 oktober 2017, B 8214-17

MS åtalades för grovt olaga hot och vållande till kroppsskada genom att hon hotat sin treårige son YS genom att hålla ut honom genom ett fönster på hög höjd och säga att hon skulle släppa ned honom samt att hon därefter orsakat honom en allvarlig kroppsskada som innefattat kotkompressioner/frakturer i ryggen då hon tappat greppet om honom. Hovrätten ansåg att MS invändning om att det rört sig om en olyckshändelse var motbevisad och att det var ställt utom rimligt tvivel att MS, på det sätt som åklagaren påstått, gjort sig skyldig till grovt olaga hot och vållande till kroppsskada. Hovrätten tog hänsyn till den försvårande omständigheten att brottet varit ägnat att skada tryggheten och tilliten hos ett barn i dess förhållande till en närstående person vid påföljdsbestämningen. Påföljden bestämdes till ett års fängelse.

Svea hovrätt, den 10 januari 2018, B 7062-16

I hovrätten yrkade åklagaren att MN, mor till CN, skulle dömas för försök till mord vid 11 tillfällen och synnerligen grov misshandel vid 19 tillfällen samt försök till synnerligen grov misshandel vid ett tillfälle.

CN var född prematurt. Han var 9 till 11 månader gammal vid de påstådda gärningstillfällena. CN var intagen på Akademiska sjukhuset i Uppsala under hela den åtalade perioden. Enligt åtalet hade mordförsöken bestått i att CN försökt att beröva CN livet genom att täppa för hans luftvägar och därigenom orsaka andningsuppehåll samt syrebrist hos honom. De synnerligen grova misshandelstillfällena hade bestått i att MN täppt för CN:s luftvägar, vilket orsakat nedsatt andning och syrebrist samt

medfört att han fått genomgå en mängd onödiga behandlingar såsom provtagningar och undersökningar. Dessa orsakade CN smärta, skada eller vanmakt.

Hovrätten konstaterade att det inte kunnat fastställas någon medicinsk diagnos till CN:s anfall. Utredningen visade också att anfällen inte enbart uppkommit när MN varit ensam med CN samt att anfall eller anfallsliknande symptom uppkommit även när MN inte kunnat orsaka dem. Sammanfattningsvis ansåg hovrätten att det inte var ställt utom rimligt tvivel att MN täppt för CN:s luftvägar och därigenom orsakat hans anfall.

Hovrätten över Skåne och Blekinge, den 12 februari 2018, B 2212-17

EA:s och AL:s dotter H avled när hon var ca en månad gammal till följd av en hjärnblödning. I hovrätten yrkade åklagaren att EA och AL skulle dömas för synnerligen grov misshandel och för grovt vållande till annans död. AL åtalades för synnerligen grov misshandel genom att ha utsatt H för grovt våld mot huvud och kropp, vilket orsakat henne mer än 20 revbensfrakturer, blåmärken och svullnader i ansiktet, vid revbenen, på benen och på foten samt en stor röd missfärgning och svullnad under tungan som medfört svårigheter för H att äta. I hovrätten gjorde åklagaren gällande att EA skulle dömas för grov misshandel genom att hon underlåtit att ingripa för att skydda H från ovan angivet upprepat våld, för att vid upprepade tillfällen underlåtit att berätta väsentlig information om H:s skador för sjukvården samt för att underlåtit att i tid ta H till vårdinrättning och därigenom tillse att hon fick vård för sina skador. Beträffande AL gjorde åklagaren gällande att ansvar för grov misshandel genom underlåtenhet skulle prövas i andra hand. Åtalet för vållande till annans död bestod i att EA och AL hade orsakat H:s död genom de i garantställning brustit i omsorgen om H genom att avstå från att ta henne till erforderlig vårdinrättning trots uppmaningar härom, hennes skador och dåliga allmäntillstånd. Utöver den synnerligen grova misshandeln tog de inte H till adekvat vård i tid vilket orsakade hennes död.

Hovrätten ansåg att det genom att andra möjliga förklaringar att H:s blåmärken och icke-färska frakturer i praktiken kunnat uteslutas var ställt utom rimligt tvivel att skadorna uppkommit till följd av annan persons upprepade våld. Utredningen medgav dock inte slutsatsen att den skada som H uppvisade under tungan uppkommit genom annans våld. Hovrätten ansåg det vara uteslutet att andra personer än EA eller AL orsakat H skadorna. Hovrätten ansåg att det var utrett att AL orsakat H skadorna eftersom H uppvisat de flesta skadorna efter AL hanterat henne ensam, att han inte lämnat rimliga förklaringar till H:s skador samt att han avbokat ett BVC-besök samt att förklaringen till varför han avbokat besöket visat sig vara oriktig. Beträffande EA ansåg hovrätten att hennes agerande, bland annat hade hon sökt förklaringar till de skador som H uppvisade, var svårförenligt med ett antagande att hon skulle orsakat H skadorna. Hovrätten dömde AL för synnerligen grov misshandel då han visat synnerlig hänsynslöshet och råhet genom att vid upprepade tillfällen misshandla ett litet och försvarslöst barn som var beroende av honom. Hovrätten ogillade åtalet mot EA för misshandel genom underlåtenhet eftersom utredningen inte gav tillräckligt stöd för att EA hade underlåtit att ingripa på ett relevant sätt om hon

förstått att H misshandlades av AL. Hovrätten ogillade även åtalet för vållande till annans död beträffande EA och AL eftersom det inte var styrkt att H uppvisade ett sådant mående att de borde dragit slutsatsen att hon svävade i livsfara. Påföljden bestämdes till fyra års fängelse för AL.

Hovrätten för Västra Sverige, den 14 mars 2018, B 5154-17

AA åtalades för grov misshandel (enligt 3 kap. 6 § 2 st brottsbalken i sin lydelse före 1 juli 2017) genom att han på ett okänt sätt brukat våld mot den 11 månader gamla MB, vilket orsakade MB blödningar under den hårda hjärnhinnan, hjärnskador, näthinneblödningar och glaskroppsblödning. Hovrätten ansåg att det var utrett att MB uppvisat de skador som åklagaren påstått samt att det saknades stöd i utredningen för att skadorna uppstått på grund av sjukdom. I hovrätten åberopades vittnesmål med en läkare som uppgav att den skadebild som MB uppvisade var förenlig med ett fall från låg höjd. Hovrätten ansåg därför att det fanns en annan tänkbar förklaring till MB:s skador. Åtalet ogillades.

Svea hovrätt, den 21 augusti 2018 i B 4565-18

MK och CHG åtalades för synnerligen grov misshandel genom att ha försatt MKP, 6 år gammal, i ett livsfarligt tillstånd av vanmakt alternativt tillfogat MKP livsfarlig kroppsskada genom att medelst bad i kallt vatten eller på annat sätt, orsaka kraftig nedkylning med låg puls, låg andningsfrekvens och ljusstela pupiller som följd. MK, som vårdnadshavare, och CHG, som faktisk vårdnadshavare, hade haft en garantställning med skyldighet att skydda och ta omsorg om MKP och att de i vart fall genom att underlåta att ingripa för att skydda henne från gärningen orsakat hennes tillstånd och tillfogat henne synnerligt lidande.

CHG åtalades även för grov fridskränkning genom att ha begått ett antal gärningar mot MKP. MK, som i egenskap av vårdnadshavare haft en garantställning med skyldighet att skydda och ha omsorg om MKP, åtalades för medverkan i dessa gärningar genom underlåtenhet att ingripa för att skydda MKP och på så sätt tillfogat henne smärta och möjliggjort det hänsynslösa beteendet.

Omfattande bevisning åberopades i målet. MK förnekade att hon gjort sig skyldig till brott medan CHG medgav ansvar för grov fridskränkning och förnekade ansvar för synnerligen grov misshandel. Tingsrätten dömde CHG för grov fridskränkning och friade MK för grov fridskränkning och denna del överklagades inte till hovrätten.

Hovrätten konstaterade att MKP hade en kroppstemperatur långt under 30 grader när MKP kom till sjukhuset, att denna uppstått genom att MKP blivit nedkyld genom att CHG tvingat MKP att ligga i kallt vatten under en längre tid vilket orsakat MKP synnerligt lidande och försatt MKP i ett livsfarligt tillstånd. Hovrätten ansåg att CHG hade visat synnerlig hänsynslöshet genom att gärningen varit utdragen och tortyrliknande och riktats mot ett skyddslöst barn som var i beroendeställning till CHG och dömde därför CHG för synnerligen grov misshandel. Hovrätten bestämde påföljden för den samlade brottsligheten till CHG till fängelse i 5 år och 6 månader.

När det gäller MK:s delaktighet kom hovrätten fram till följande. MK hade inte tagit aktiv del i del i gärningen eller befunnit sig i badrummet utan hade under tiden befunnit sig i köket och studerat. Eftersom lägenheten var liten och MKP låg i badkaret

i 1-2 timmar var det uteslutet att MK inte uppfattat vad som hände i badrummet. MKP hade även berättat att MK varit medveten att CHG vid andra tillfällen utsatt MKP för bestraffning genom kalla bad och att MK i vissa fall medverkat vid sådana bestraffningar. Hovrätten ansåg därför att MK måste ha vetat om att CHG i bestraffningssyfte utsatte MKP för det långvariga kalla badet. Som vårdnadshavare och boendeförälder har MK befunnit sig i garantställning och när MK visste vad som pågick hade MK därför en skyldighet att ingripa för att skydda MKP. MK underlät att göra detta och är därför straffrättsligt ansvarig för det som MKP utsattes för. Även MK dömdes därför för synnerligen grov misshandel och påföljden bestämdes till fängelse i fem år.

Bilaga, litteraturlista

Asp, P, Ulväng, M och Jareborg N, Kriminalrättens grunder, 2 upplagan Iustus förlag, 2013

Bärtås, A, Information till BLF:s medlemmar om SBU:s rapport "Skakvåld mot barn under 1 år", publicerad den 26 oktober 2016

Choudhary A K, Servaes S, Slovis T L, Vincent P J, Hedlund G L, Narang S K, Moreno J A, Dias M S, Christian C W, Nelson Jr M D, Silvera V M, Palasis S, Raissaki M, Rossi A, Offiah A C, Consensus statement on abusive head trauma in infants and young children, *Pediatric Radiology* (2018) 48:1048-1065

Lucas, S, Kommentar till SBU-rapporten "Skakvåld – en systematisk litteraturöversikt"

Lucas, S., Bärtås, A., Bonamy, A.-K. E., Törnudd, L., Wide, P. and Otterman, G. (2017), The way forward in addressing abusive head trauma in infants – current perspectives from Sweden, *Acta Paediatrica*, 106: 1033–1035. doi:10.1111/apa.13840

PUG - Polisens metodstöd för utredning av grova brott

Regional riktlinje, Spädbarnsmisshandel, Västra Götalandsregionen, reviderad januari 2014 <https://alfresco.vgregion.se/alfresco/service/vgr/storage/node/content/3287/Sp%C3%A4dbarnsmisshandel.pdf?a=false&guest=true>

Rutin – Barn som far illa, Sahlgrenska universitetssjukhuset, 2017 <https://alfresco.vgregion.se/alfresco/service/vgr/storage/node/content/14185/Barn%20som%20far%20illa.pdf?a=false&guest=true>

SBU. Skakvåld – Triadens roll vid medicinsk utredning av misstänkt skakvåld. Stockholm: Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU); 2016. SBU-rapport nr 255. ISBN 978-91-85413-98-0.

Tindberg Y och Otterman G, Skador av våld hos små barn – tecken, handläggning och diagnostik, *Läkartidningen*. 2014;111:CZYR

"Utredning Misstänkt misshandel av små barn" BLF (Barnläkarföreningen) Barn som far illa, the Section on Child Abuse & Neglect of the Swedish Paediatric Society, april 2018 http://bsfi.barnlakarforeningen.se/wp-content/uploads/sites/13/2018/04/Medicinsk-rutin-för-handläggning-av-misstänkt-spädbarnsmisshandel_Final-version_2.pdf

Åklagarmyndigheten, Utredning av brott mot barn, våld i nära relation och sexualbrott mot vuxna – ett utvecklat bästa arbetssätt "Checklista för utredningen av barnärenden m.m." och handboken Handläggning av ärenden gällande övergrepp mot barn, 2017